

Nicoleta Silvia IOANA
(Universitatea Națională de Arte
din București) | **Latinitatea limbii și a poporului
român – reper de cercetare
în activitatea lui Claudiu Isopescu**

Abstract: (The Latinity of the Romanian language and people – a benchmark of research in the activity of Claudiu Isopescu) Between 1923 and 1925, Isopescu, a fellow at the Accademia di Romania in Rome, aimed mainly at collecting documents on Romania, preserved in Italian archives, especially documents attesting to the Latinity of the Romanian language and people. Isopescu's research in this first stage began with a study of the old Italian attestations of Romanian Latinity – *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni* – a work in which are inventoried opinions of some distinguished Italian humanists, such as: Pomponio Leto, Flavio Biondo, Poggio Bracciolini, Enea Silvio Piccolomini. A second work followed – *Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento* – in which the writings of occasional or amateur geographers, as well as professionals, literate, are subjected to a rigorous analysis, highlighting the progress made by Italians in the sixteenth century – the one compared to those from the 15th century regarding the recognition of the Latinity of the Romanian language. A third work, *Documenti inediti della fine del Cinquecento*, which analyzes certain unpublished documents from the end of the 16th century, referring to the historical past of the Romanians, is part of the same research direction. The three works, framed in this direction of research, aim to provide answers to a series of issues regarding the Romanian people and the Romanian language and highlight the preservation of the Latin character of the Romanian language and its continuity, through testimonies or information about the distant past of the Romanian people. Their generous and selfless goal was to confirm after careful research the Latin origin of the Romanians based on linguistic, historical and geographical evidence, scientifically documented claiming to Italy the discovery and assertion of Romanian Latinity by its humanists.

Keywords: *memory, the Latinity of the Romanian language and people, Rome, Italian-Romanian Cultural Interferences, Romanian cultural heritage.*

Rezumat: În perioada 1923-1925, Isopescu, bursier la Accademia di Romania din Roma, urmărea cu precădere culegerea de documente privind România, păstrate în arhivele italiene, în special documentele care atestă latinitatea limbii și a poporului român. Cercetările lui Isopescu în această primă etapă au început cu un studiu asupra vechilor atestări italiene ale latinității românilor – *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni* – lucrare în cuprinsul căreia sunt inventariate opinii ale unor distinși umaniști italieni, precum: Pomponio Leto, Flavio Biondo, Poggio Bracciolini, Enea Silvio Piccolomini. Urmează o a doua lucrare – *Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento* – în care scrierile unor geografi ocazionali sau amatori, dar și profesioniști, literați de seamă, sunt supuse unei riguroase analize, evidențiindu-se progresele înregistrate de italienii din secolul al XVI-lea în comparație cu cei din secolul al XV-lea în privința recunoașterii latinității limbii române. În aceeași direcție de cercetare se încadrează și o a treia lucrare – *Documenti inediti della fine del Cinquecento* – care analizează anumite documente inedite de la sfârșitul secolului al XVI-lea, referitoare la trecutul istoric al românilor. Cele trei lucrări, încadrate în această direcție de cercetare, își propun să ofere răspunsuri la o serie de problematice privind poporul român și limba română și evidențiază conservarea caracterului latin al limbii române și continuitatea acestuia, prin mărturii sau informații referitoare la trecutul îndepărtat al poporului român. Scopul generos și dezințersat al acestora era să confirme după atente cercetări originea latină a românilor având la bază mărturiile lingvistice, istorice și geografice, documentate științific revendicând Italiei descoperirea și afirmarea latinității române prin umaniștii săi.

Cuvinte-cheie: *memorie, latinitatea limbii și a poporului român, Roma, interferențe culturale româno-italiene, patrimoniu cultural român.*

Trăitor pentru un timp pe meleaguri italiene, fericit de a fi descoperit în acest spațiu, printre înaintași, o serie de nume mari ale culturii românești, profesorul bucovinean Claudiu Isopescu și-a slujit țara de departe pentru aproape 30 de ani, făcând din cuvinte adevărate arme de luptă ale „exilului” său.

Prima etapă a activității sale de cercetare se încadrează între anii 1923-1925, când, bursier Pârvan la Accademia di Romania din Roma, urmărea cu precădere culegerea de documente privind România, păstrate în arhivele italiene, documente care atestă latinitatea limbii și a poporului român.

Cercetările lui Claudiu Isopescu se fundamentează pe principii și convingeri pe care acesta le-a susținut și apărut sistematic de-a lungul întregii sale cariere academice. Una dintre aceste convingeri, pentru apărarea căreia nu a prisosit nici amânare, nici neplăceri, este aceea potrivit căreia, procesul de civilizare a teritoriilor vechii Dacii început de Roma nu s-a limitat la epoca foarte îndepărtată, în care aceasta își trimitea pe malul stâng al Dunării legiunile și colonizatorii, ci a continuat până aproape în prezent.

Rezultatele demersurilor sale din această primă etapă s-au concretizat în trei lucrări care își propun să ofere răspunsuri la o serie de problematici privind poporul român și limba română. *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, apărut în *Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani*, Roma, 1929 este un studiu asupra vechilor atestări italiene ale latinității românilor lucrare în cuprinsul căreia sunt inventariate opinii ale unor distinși umaniști italieni precum Poggio Bracciolini și Enea Silvio Piccolomini. *Notizie intorno ai Romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento*, în *Academie Roumaine, Bulletin de la Section historique, t. XIV*, București, 1929 este a doua lucrare și prezintă scrierile unor geografi ocazionali sau amatori, dar și profesioniști, literați de seamă supuse de tânărul cercetător unei riguroase analize prin care evidențiază progresele înregistrate de italienii din secolul al XVI-lea în comparație cu cei din secolul al XV-lea în privința recunoașterii latinității limbii române. *Documenti inediti della fine del Cinquecento*, în *Academia Română, Memoriile Secțiunii istorice*, București, 1929, este cea de-a treia lucrare care analizează anumite documente inedite de la sfârșitul secolului al XVI-lea, referitoare la trecutul istoric al românilor.

Prezentul articol își propune să aducă în atenție primul studiu *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în care tânărul Isopescu evidențiază conservarea caracterului latin al limbii române și continuitatea acestuia, prin mărturiile sau informații referitoare la trecutul îndepărtat al poporului român.

Datorită luptei neconținute pentru apărarea propriei naționalități și libertăți, poporul român păstrează puține documente sigure despre trecutul său. Astfel, în

vederea elaborării și argumentării studiului, Isopescu cercetează documente care se găsesc doar în arhivele sau în literatura analitică și, mai târziu, în literatura enciclopedică a țărilor cu o civilizație mai veche.

Este cunoscut faptul că primii cronicari români ai secolului al XVII-lea, Grigore Ureche și Miron Costin, care s-au hrănit spiritual în școlile poloneze cu elemente ale culturii umaniste, au afirmat în operele lor descendența romană a românilor, precum și latinitatea limbii lor. În ceea ce privește originea romană a poporului român, Grigore Ureche afirma cu mândrie că „De la Râm ne tragem și cu a lor cuvinte ni-i amestecat graiul”, iar despre latinitatea limbii, era de părere că „noi spunem pâne, ei zic panis, noi zicem carne, ei zic caro, găina-gallina, muiare-mulier, femeaie-foemina, al nostru-noster și altele multe din limba latinească; și de-am socoti de-amănuntul toate cuvintele le-am înțelege” (Isopescu, 1929, 3).

Autorul face o trecere în revistă cronologică a afirmațiilor despre originea latină a poporului și a limbii române. Sunt amintite cuvintele Papei Inocențiu al III-lea, care într-o scrisoare din anul 1199 adresată românului Ioniță, *Imperator Bulgarorum et Blachorum*, se referă la originea latină a vlahilor sud-dunăreni „Însă noi, auzind că străbunii tăi își vor fi tras originea din nobila spiță a orașului Roma și având în vedere sentimentul de devoțiune pe care-l porți scaunului papal ca dintr-un drept ereditar, ne-am propus deja, mai demult, să te contactăm prin misive și trimiși.”¹ Sunt menționate și cuvintele Papei din 1202: „Căci, atât pentru gloria trecătoare, cât și pentru veșnica mântuire, îți este util ca, precum prin obârșie, cât și prin imitare, poporul roman și poporul țării tale, care afirmă că a descins din sângele romanilor, să urmeze regulile Bisericii Romano-Catolice, încât să pară că regăsește în cultul divin obiceiurile străbune.”²

Tot unei surse italiene i se datorează documentele din secolul al XIII-lea, din timpul pontificatului lui Honoriu al III-lea și Grigore al IX-lea, care vorbesc despre orașele românești din Transilvania ca și cum ar fi fost *villa latina*, *vicus latinorum*, pentru a le distinge de cele ungurești sau saxone.

Claudiu Isopescu observă că în literatura didactică italiană a secolelor XIII-XIV, în ciuda expansiunii italiene în Orient și a înființării coloniilor genoveze și venețiene, se găsesc puține referiri la Dacia, daci, Dunăre și Marea Neagră. Aceste mențiuni însă nu aparțin, așa cum s-ar putea crede, negustorilor italieni care străbăteau teritoriile

¹ „Nos autem, audito quod de nobili Urbis Romae prosapia progenitores tui originem traxerint devotiones affectum, quem ad apostolicam sedem geris quasi hereditario iure, iam pridem te proposuimus letteres et muntiis visitare”, Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, 1199-1345, București, 1887, I, p. 1; apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 3.

² „Expedit enim tibi tam ad temporalem gloriam quam salutem eternam, ut sicut genere, sic etiam imitatione Romanus et populus terre tue, qui de sanguine Romarorum se asserit descendisse, Ecclesiae Romanae instituta sequatur ut etiam in culto divino mores videantur patrios redolere”, Hurmuzaki, Documente privitoare la istoria românilor, 1199-1345, București, 1887, I, p. 4, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 3.

românești, ci au fost extrase din opere grecești ori latine. Isopescu remarcă generozitatea secolului al XV-lea din punct de vedere al progresului în cunoașterea poporului român, ca urmare a intensificării apariției studiilor clasice și filologice, dar și a legăturilor dintre erudiții italieni și cei greci care veneau în această perioadă în Italia și a accentuării contactelor între aceștia. Aceasta este de altfel perioada în care se afirmă latinitatea românilor.

În studiu se face referire la prima atestare a latinității limbii române în Italia în *Disceptationes convivales* a lui Poggio Bracciolini, din anul 1451 „oculum–ochiu, dicunt–zic, digitum–deget, manum–mână, panem–pâine”. Bracciolini nu se limitează să constate latinitatea limbii române, ci încearcă să o probeze din punct de vedere etimologic cu anumite etimoane latine ale limbii române.

După părerea lui Isopescu, analogia cu latinitatea clasică în demonstrarea latinității limbii române este greșită, acest lucru fiind încercat și de cronicarii moldoveni din secolul al XVII-lea. În continuare, Isopescu îl menționează pe istoricul și arheologul Flavio Biondo, trecând apoi la padovanul Andrea Brenta, profesor de limba greacă la Universitatea din Padova și ambasador în Țara Românească care, într-o dizertație referitoare la limba latină, afirma despre limba română: „[...]că este o cetate acolo, departe, foarte nobilă și puternică, în care, până acum, răsună vorbe de-a-le noastre, astfel încât nimic nu este mai plăcut decât să-i auzi pe aceia vorbind în felul antic roman?”¹.

Seria continuă cu episcopul Nicolaus Machinensis și lucrarea sa *Historia Gotica*, în care se face distincție între limba cultă slavo-ecclesiastică și limba vulgară daco-romană, și cu Giulio Pomponio Leto, de la care avem o întreagă serie de adnotări pe diverse codice și cărți precum “Dacia provincia est citra et ultra-Histrum, nostro tempore dicitur Volochia incolae Volochi appellantur. Volochia Italia qua Daci italice loquuntur”.

Dacă asupra celor prezentați anterior Isopescu nu insistă, mulțumindu-se doar să îi enumere, cu Enea Silvio Piccolomini situația este diferită; Isopescu se oprește asupra operei sale, acordând toată atenția cuvenită uneia dintre cele mai importante surse folosite de istoricii și geografii italieni și străini ai secolele al XVI-lea și al XVII-lea pentru istoria începuturilor poporului român.

Enea Silvio Piccolomini este de altfel cel care a inventat fantezista etimologie a substantivului *valacco* – de la cea a generalului roman Flaccus, dedusă în mod eronat, după părerea lui Isopescu, din versurile lui Ovidiu: „Mai mare peste aceste locuri, Graecine, a fost numai Flaccus; iar sub guvernarea lui, malul sălbatic al Istrului a fost în siguranță/ Acesta cu sabia lui i-a îngrozit pe geții încrezători în arcul lor.”² (*Epistolae*

¹ „[...]Jesse civitatem illic longe nobilissimam et potentissimam in qua adhuc ita verba nostra sonant, ut nihil suavius sit quam illos antiquo mori romano loquentis audire?”, O. Densușianu, *Histoire de la langue roumaine*, Paris, 1901, vol I, p. 214, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 4.

² „Praefuit his, Graecine, locis modo Flaccus; et illo/ Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit/ Hic arcu fissos terruit ense Gaetas.”, Ovidiu, *Ponticele*, IV, 9, Scrisoare lui Graecinus, apud Cl. Isopescu, *Antiche*

ex Ponto, liber IV, elegia IX), pe care le citează, conluzionând cu mândrie și convingere: „iată faimoasa țară care ne interesează: Și s-a pornit să se întemeieze acolo o colonie a romanilor, pentru a le pedepsi conducătorii; în loc de Flaci au fost numiți Valahi. Limba neamului este până acum romana, deși în mare parte schimbată și greu de înțeles pentru un italian.” (Isopescu, 1929, 5).

Afirmarea latinității limbii române și a descendenței poporului român este menționată de asemenea în *Commentarii Urbani, compilati alla fine del Quattrocento*, lucrare apărută pentru prima dată în 1506 la Roma, al cărei autor este Raffaello Volteranno. Acesta nu pare a fi de acord cu teoria lui Piccolomini referitoare la etimologia cuvântului *valacco*, despre care afirmă că „Valach Italicum lingua ipsorum dicatur”, ci susține propria teorie, cu care de altfel este de acord și Isopescu, considerând cuvintele lui Volteranno încărcate de adevăr istoric și lingvistic: „Astăzi, în aceste regiuni, acolo până unde, după cum am spus, au primit colonii romane, vorbesc foarte multe cuvinte într-o limbă semiitalică, numele-i stă dovadă. Căci o numesc Valahia, fiindcă italic (italian) se spune în limba lor valah.”¹

Alte personalități prezentate în acest studiu sunt diverși călători prin Țările Române care, prin mărturiile lor ulterioare, au contribuit la ilustrarea originii latine a limbii și a poporului român.

Un astfel de călător a fost Francesco della Valle, care, între anii 1532-1534, l-a însoțit în Valahia, Moldova și Transilvania pe contele Aloisius Gritti, guvernator al Ungariei. Aici a avut ocazia să constate personal asemănarea limbii sale cu limba română: „Limba lor este puțin diferită de a noastră italiană, se numesc între ei Romani, deoarece spun că au venit de mult din Roma, ca să locuiască în acea țară, și dacă cineva îi întreabă dacă știu să vorbească în limba lor valahă, ei răspund în acest mod: Sti Rominst?- care înseamnă, știi tu Română?, pentru că limba este puțin stricată.”²

Francesco della Valle nu numai că reproduce două cuvinte românești pentru a demonstra rezervele sale în ceea ce privește puritatea limbii române, dar adună și mărturii în acest sens de la călugării Mănăstirii Dealu, dovezi care atestă faptul că în acea perioadă „I Romeni si dicevano Romani”.

Un punct de vedere interesant, după părerea lui Isopescu, este cel al umanistului Antonio Bonfini; în *Rerum Ungaricum Decades Tres* acesta subliniază tenacitatea cu care românii luptă pentru păstrarea limbii lor. În ciuda atâtor invazii barbare, ei reușesc să își păstreze elementele

---

attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 4.

¹ „In his hodie regionibus eo quod Romanos ut dixi accepere colonos, pleraque uocabula laquantur lingua semiitalica, argumento est nomen. Valachiam enim appellant, quod Valach Italicum lingua ipsorum dicatur.”, apud Cl. Isopescu *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 6.

² „La lingua loro è poco diversa dalla nostra italiana, si dimandano in lingua loro Romei, perche dicono essere venuti anticamente da Roma ad habitar in quel paese et se alcuno dimanda se sanno parlare in la lor lingua valacca, dicono a questo modo: Sti Rominst- che vuol dire: sai tu Romano, per essere corotta la lingua”, apud Cl. Isopescu *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 7.

de romanitate. Și Bonfini susține ideea originii romane, însă printr-o teorie proprie, diferită de cele ale înaintașilor săi; astfel, el susține faptul că etimologia cuvântului *valacco* derivă „dall'arte del saettare” („arta de a trage cu săgeata”) sau de la numele fiicei lui Dioclețian, care s-ar fi căsătorit cu unul dintre principii din Dacia.

Sunt menționați și Domenico Mario Negri, cu lucrarea *Geografia* (1557), Ascanio Centorio degli Hortensii, cu *Commentari della guerra di Transilvania*, în care face afirmații despre latinitate, dar nu comentează etimologia cuvântului *valacco*: „Transilvania se învecinează cu Valahia, ai cărei locuitori se numesc valahi și care au fost în trecut colonie a romanilor [...]; vorbesc limba italiană, dar foarte stricată, că de-abia se înțelege.”¹ (Isopescu, 1929, 9).

În timp ce Volteranno consideră limba română o limbă semiitalică, Centorio o consideră „italiană”, Giovanandrea Gromo remarcă faptul că este „asemănătoare vechii limbi romane, dar barbară precum au și obiceiurile și portul.”² În ceea ce privește etimologia cuvântului *valacco*, Gromo susține teoria piccolominiană. Cu aceeași etimologie este de acord și Giovanni Lorenzo d'Anania care, în același timp, distinge precum predecesorul său, episcopul Nicolaus Machinensis, limba cultă „slavo-ecclesiastică” de limba vulgară daco-romană.

Isopescu continuă cu prezentarea și evidențierea importanței lucrării *Vita* a iezuitului Giulio Mancinelli. Acesta afirmă că în acea perioadă în Moldova se vorbea „quasi da tutti l'italiano”, iar în privința latinității limbii, susține indirect faptul că aceasta derivă din latina vulgară: „limba italiană a Valahiei este jumătate latină, jumătate vulgară, amestecată cu câteva cuvinte grecești aduse de cavaleri, negustori și principii.”³

Amintește și de iezuitul Antonio Possevino care transcrie în Transilvania versurile lui Ovidiu, la acestea făcând referire de altfel și Papa Pius al II-lea în legendara sa teorie etimologică. Pe Poggio Bracciolini, Isopescu îl citează cu câteva elemente latine folosite pentru a demonstra strânsa legătură dintre cele două limbi și originea comună a acestora – latina vulgară: „valahii sunt de origine italiană [...], demonstrează că își trag originile din romani prin felul lor de a vorbi: pentru că folosesc limba latină. Numesc calul – *callo*, apa – *apa*, pâinea – *pa*, lemnele – *lemne*, ochiul – *ocul*, femeia – *mugier*, vinul – *vin*, casa – *casa*, om – *huomen*.”⁴

¹ „[...] la Transilvania confina con la Valacchia i cui habitatori chiamasi Valacchi e furono anticamente colonia dei romani[...]; parlano lingua Italiana, ma tanto corotta, che appena si può intendere” apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 9.

² „assomigliante all'antica Romana; ma barbara si come hanno le costumi e vestimenti “, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 11.

³ „la lingua de la Valacchia è mezzo latino et volgare, imbastardita con qualche parola greca che vi hanno portato, i caloyeri, li mercanti et li principii”, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 11.

⁴ „I Valacchi sono di origine italiana [...] mostrano di tirare origine da Romani nel loro parlare: perchè ritengono la lingua latina; ma più corotta che noi Italiani. Chiamano il cavallo-callo, l'acqua-apa, il pane-pa, le legne-lemne, l'occhio-ocul, la donna-mugier, il vino-vin, la casa-casa, l'huomo-huomen.”, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni*

Seria teoriilor este continuată de Isopescu cu Abatele Ruggiero, care în lucrarea sa *Relatione copiosissima del Regno di Polonia* introduce o referire la etimologia cuvântului *vlah*, confirmată și susținută mai târziu de Giovanni Antonio Magini: „[...] îmi imaginez că, cu acest nume se poate delimita pronunția comună în aproape toate limbile, de la germanii care spun – Vuelchen, adică Vulcsin, de la Polonezii care spun Vuolsc, de la Ungurii care spun Olac. Și așa ceilalți, ușor diferit prin aceste două nume. De unde se poate deduce că de la Italieni își trag numele Valahii, mai degrabă decât de la Valerio Flacco.”¹

Printre alți cărturari amintiți de Isopescu se numără Giuseppe Rosaccio, care prin intermediul lucrării *Descrittione della Geografia universale* contribuie la promovarea adevărului istoric și lingvistic privind latinitatea românilor; alături de acesta, brescianul Pietro Busto, muzician la curtea lui Sigismund Bathory, afirmă că „româna este o latină stricată, amestecată cu anumite cuvinte de origine barbară, ca limba friulană sau chiar mai rău.”²

Autorul ne prezintă scopul studiului în partea finală a acestuia, și anume acela de a reliefa cele mai importante atestări ale autorilor italieni de până în secolul al XVI-lea, predecesori ai cronicarilor Grigore Ureche și Miron Costin, dar în același timp înrudiți cu aceștia prin argumentele prezentate.

Isopescu recunoaște scriitorilor italieni din secolul al XV-lea meritul de a fi afirmat și impus lumii întregi latinitatea românilor, corectându-le totodată punctul de vedere lingvistic; apreciază scriitorii italieni din secolul al XVI-lea pentru faptul că au demonstrat cu argumente solide analogia între limba italiană și limba română și, în consecință, derivarea celor două din latina vulgară. Astfel, ei sunt demni de toată prețuirea posterității, pentru că au reușit să identifice cu trei secole mai devreme etimologia corectă a cuvântului *valacco*, aceasta fiind oficial acceptată abia în secolul al XIX-lea, amendându-se astfel etimologia greșită a Papei Pius al II-lea, atât de difuzată și utilizată de scriitorii români și italieni, de cronicari și istorici.

În timp ce Roma a dat poporului roman o armă invincibilă – limba latină, fiii Romei, italienii din secolele XV-XVI, au afirmat prin intermediul scrierilor lor mândria originii latine a românilor, care de altfel va deveni, conform afirmației lui Isopescu, „dogma primilor scriitori români și marea sursă de putere pentru apărarea naționalității și a limbii române”.

---

italiane sulla latinità dei Romeni, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 11.

¹ „[...]immagino che a questo nome ben quadri la commune pronuncia di quasi tutti i linguaggi, da germani- Vuelchen, cioè Vulcsin, da Poloni – Vuolsc, dagli Ungari- Olac. E così gli altri tutti poco discrepano in questi due nomi. Donde si può racconre che anzi dagli Italiani sono nominati Valacchi, che da Valerio Flacco “, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929, p. 12.

² „il romeno è un latino corotto da certe parole barbare quasi come il friulano, ma peggio [...]”, apud Cl. Isopescu, *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”, Roma, 1929.

Studiul se încheie în tonuri laudative „în memoria nașterii de bun augur a Romei, amintirea tuturor acestor lucruri reprezintă un modest omagiu adus de fiica mai tânără și îndepărtată – România – mamei sale Roma.” (Isopescu, 1929).

Obiectivul fundamental al întregii activități a lui Claudiu Isopescu, exprimat de el însuși nu de puține ori în diferite contexte, a fost acela de a face cunoscut în lumea liberă, prin calitățile și defectele lui, un popor coborât din strămoși atât de iluștri și care a dat cu vrednicia lui contribuții importante la progresul civilizației umane. Aceasta a fost lumina călăuzitoare a vieții omului de cultură și cu fiecare nouă contribuție autorul își reafirmă mândria de a fi român, responsabilitatea pentru cultura națională, setea de cunoaștere și de călătorie:

„Cu această lungă, continuă și constantă activitate științifică Isopescu a contribuit considerabil la înțelegerea și apropierea spirituală a celor două popoare, care, deși îndepărtate unul de celălalt, au păstrat multe și indestructibile afinități.” (Pop Damian, 428).

Referințe bibliografice

- Isopescu, Claudiu. 1924. *Alcuni documenti inediti della fine del Cinquecento*, în „Ephemeris Dacoromana”. Anuar al Școlii Române di Roma, II, 1924, pp. 460-500.
- Isopescu, Claudiu. 1925. *Alcuni documenti inediti della fine del Cinquecento* (seconda parte), în “Diplomatarium Italicum”, I, Roma, 1925, pp. 378-505.
- Isopescu, Claudiu. 1929. *Documenti inediti della fine del Cinquecento*, în „Accademia Română. Memoriile secțiunii istorice”, serie III, vol. X, p. 105, Ed. Cultura Națională, 1929, pp. 11-115.
- Isopescu, Claudiu. 1929. *Antiche attestazioni italiane sulla latinità dei Romeni*, în “Atti del I Congresso Nazionale di Studi Romani”. Roma.
- Isopescu, Claudiu. 1929. *Notizie intorno ai romeni nella letteratura geografica italiana del Cinquecento*, în “Accademie Roumaine, Bulletin de la Section Historique”, XVI. București.
- Pop Damian, Otilia Ștefania, *Claudiu Isopescu all'Università di Roma (1894-1956) e la fondazione della cattedra di lingua e letteratura romana all'Università La Sapienza di Roma*, în „Annuario dell'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia”, VI-VII, 2004-2005.